

Deutsche Bank

**Uw
vermogen
overdragen**

Hoe erfrecht en fiscale optimalisering zo goed mogelijk combineren?

7 wettelijke technieken om de fiscale factuur te verkleinen.

Overzicht

Inleiding

1. Wie zijn uw wettelijke erfgenamen?	4
A. De orden van erfgenamen	4
B. De graad van bloedverwantschap	6
C. De plaatsvervulling	7
D. Kloving	9
E. De langstlevende echtgenoot / samenwonende partner	10
2. Reserve en beschikbaar deel	12
3. Hoe uw nalatenschap optimaliseren?	14
7 wettelijke technieken om de fiscale factuur te verkleinen	15
4. Deutsche Bank begeleidt u bij uw successieplanning	19

Inleiding

Hoe kan ik ten volle genieten van mijn vermogen en toch mijn kinderen helpen om te starten in het leven? Ik wil de toekomst van mijn kinderen verzekeren, maar toch mijn financiële onafhankelijkheid behouden. Is dat mogelijk? Kan ik nog steeds mijn nalatenschap zonder enig risico plannen, rekening houdend met de nieuwe antimisbruikbepalingen? Hoe kan ik de successierechten, die mijn erfgenamen zullen moeten betalen, beperken? En stel dat ik geen kinderen heb, aan wie en hoe zal ik mijn vermogen kunnen overdragen? Kan mijn echtgeno(o)t(e) na mijn overlijden dezelfde levensstandaard behouden?

Wanneer al deze vragen – en nog vele andere – in uw hoofd rondspoken, betekent dit dat u zich bewust bent van het belang van successieplanning. Hoewel 3 Belgen op 4 toegeven het moeilijk aanvaardbaar te vinden om successierechten te moeten betalen op de erfenis van hun ouders, lopen uw kinderen het risico vroeg of laat geconfronteerd te worden met deze penibele situatie indien u, toen u nog leefde, niet de juiste regelingen hebt getroffen.

Twee kernwoorden overheersen op het vlak van vermogensoverdracht: zich informeren en anticiperen! Bij een goede successieplanning laat men zich zeker en vast, maar niet uitsluitend, leiden door fiscale overwegingen. Vanzelfsprekend wilt u uw kapitaal zoveel mogelijk in stand houden en de successierechten die uw erfgenamen moeten betalen, tot een minimum beperken. Maar u hecht minstens evenveel belang aan de bescherming van uw echtgeno(o)t(e) en aan het behoud van de familiale vrede. Naast de snelle evoluties die het fiscale klimaat doormaakt, maken tal van factoren – echtscheidingen, wedersamengestelde gezinnen, geadopteerde of buiten het huwelijk geboren kinderen, kinderen die volwassen zijn geworden en geconfronteerd worden met echtelijke problemen, aandeelhouderspacten binnen het familiebedrijf, enz. – de successieplanning elke dag nog complexer, maar tegelijk noodzakelijker dan ooit. Onze adviseurs en onze fiscalisten binnen het departement Tax & Consulting, staan met raad en daad aan uw zijde om u te helpen datgene te beschermen wat u een leven lang hebt opgebouwd en u te begeleiden bij uw keuzes op het vlak van successie.

1. Wie zijn uw wettelijke erfgenamen?

Voorwoord

Indien u ervoor kiest uw nalatenschap niet te plannen of indien u morgen onverwacht zou overlijden zonder dat u uw testament hebt opgesteld, bepaalt de wet voor u de modaliteiten van de successie: de wet bepaalt wie de erfgenamen zijn en wat ze gaan ontvangen. Het algemene mechanisme is dat van de 'wettelijke erfopvolging'. Dit is onderworpen aan een geheel van regels die vrij complex zijn en die we in dit document samenvatten. In het tweede deel van dit dossier behandelen we de 'testamentaire erfopvolging', die van toepassing is wanneer de overledene zijn laatste wilsbeschikking op papier kenbaar heeft gemaakt, evenals andere oplossingen die tot uw beschikking staan op het vlak van successieplanning.

A. De orden van erfgenamen

In de veronderstelling dat u niets voorzien hebt vóór uw overlijden om uw successie zo goed mogelijk te regelen, worden vier opeenvolgende orden (of groepen) van erfgenamen opgeroepen voor de successie. **De nalatenschap valt in de eerste plaats toe aan de erfgenamen van de eerste orde, waardoor de erfgenamen van de drie andere orden de facto uitgesloten worden. Indien er geen erfgenamen van de eerste orde zijn, zullen uw tegoeden naar de erfgenamen van de tweede orde gaan, waardoor de derde en de vierde orde worden uitgesloten, enzovoort.**

- Tot **de eerste orde van erfgenamen** behoren de kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen van de erflater. De kinderen die geboren zijn buiten het huwelijk (en hun afstammelingen) behoren tot deze categorie, zonder dat enig onderscheid wordt gemaakt met de legitieme kinderen (en hun afstammelingen). Hetzelfde geldt voor de gewone en ten volle geadopteerde kinderen en hun afstammelingen.
- De **tweede orde van erfgenamen** omvat de vader en de moeder van de erflater (de 'bevoorrechte ascendenten'), evenals de broers en zussen (de 'bevoorrechte zijverwanten'). Onder deze categorie vallen ook de personen die door de ouders van de erflater ten volle werden geadopteerd, net zoals de halfbroers en halfzussen. Ook de afstammelingen van broers en zussen, en van halfbroers en halfzussen behoren tot deze groep. Zij erven ofwel uit eigen hoofde, ofwel bij staken.
- De **derde orde van erfgenamen** omvat alle 'gewone ascendenten', namelijk de ouders van de erflater, uitsluitend indien er geen broers of zussen in aanmerking komen voor de nalatenschap, de grootouders en de overgrootouders.
- De **vierde orde van erfgenamen** omvat alle 'gewone zijverwanten' tot de 4de graad, meer bepaald de grootooms en groottantes, ooms en tantes, neven en nichten.

Eerste orde	Tweede orde	Derde orde	Vierde orde
Afstammelingen	Bevoorrechte ascendenten en zijverwanten	Ascendenten	Overige zijverwanten
= Alle bloedverwanten in neergaande lijn	= Ouders (als er nog broers/zussen zijn) = Broers en zussen	= Alle bloedverwanten in opgaande lijn	= Alle bloedverwanten in zijlijn tot de 4 ^e graad (andere dan broers en zussen)
<ul style="list-style-type: none"> ■ kinderen ■ kleinkinderen ■ achterkleinkinderen ■ natuurlijke kinderen ■ geadopteerde kinderen (gewone en ten volle geadopteerde) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ halfbroers en halfzussen ■ afstammelingen van broers en zussen en van halfbroers en halfzussen 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ouders (als broers/zussen niet tot de nalatenschap komen) ■ grootouders ■ overgrootouders 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ooms en tantes ■ neven en nichten ■ grootooms en -tantes ■ gewone zijverwanten en afstammelingen tot de 4^e graad

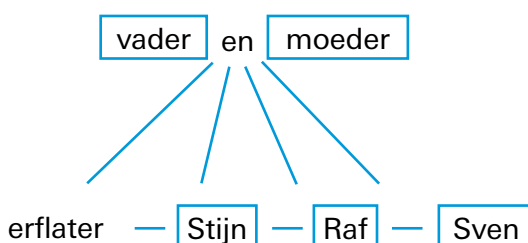
Wat met de gehuwde partner of de overlevende wettelijk samenwonende?

Volgens de wet behoort noch de ene noch de andere tot geen enkele van de vier orden. Indien u een echtgeno(o)t(e) hebt of onder het stelsel van wettelijk samenwonen leeft, kunnen zich meerdere gevallen voordoen op het ogenblik van uw overlijden.

Voorbeeld: Uw nalatenschap komt toe aan de tweede orde

Indien u geen erfgenamen van de eerste orde hebt, roept de wet een gemengde orde op voor de nalatenschap: de tweede orde. Deze groep bestaat uit uw broers en zussen ('bevoorrechte zijverwanten') en ook uw vader en moeder ('bevoorrechte ouders in opgaande lijn'). Elk van de bevoorrechte ouders heeft recht op een kwart van de nalatenschap. De rest wordt verdeeld onder de bevoorrechte zijverwanten. Met andere woorden: uw broers en zussen (of hun afstammelingen) gaan de helft erven wanneer uw twee ouders nog in leven zijn. Zij erven drie vierden wanneer een van de ouders overleden is; en alle goederen wanneer uw beide ouders overleden zijn.

Laat ons meer concreet veronderstellen dat u uw vader, uw moeder en drie broers, Stijn, Raf en Sven nalaat. Uw vader erft een kwart en uw moeder een ander kwart. Stijn, Raf en Sven erven samen de helft, ofwel elk 1/6. Indien uw vader eerder zou overleden zijn, zou uw moeder een kwart erven en Stijn, Raf en Sven drie kwart, ofwel elk 1/4.

EEN WOORDJE UITLEG

Volle of gewone adoptie

De volle adoptie verleent elk geadopteerd kind (en zijn afstammelingen) hetzelfde statuut en dezelfde rechten en plichten als was het geboren uit de persoon die het ten volle heeft geadopteerd. Het wordt hierdoor uitgesloten uit de nalatenschap van zijn oorspronkelijke familie. Dit geldt niet in geval van een gewone adoptie: in dit geval behoudt de geadopteerde alle rechten op de nalatenschap van zijn oorspronkelijke familie en kan hij/zij van beide zijden erven.

Rechte lijn en zijlijn

Naast de orden van erfgenamen, bestaan er ook lijnen van erfgenamen.

- De **rechte lijn** is de opvolging van personen die rechtstreeks van elkaar afstammen, in **opgaande** lijn (ouders, grootouders, overgrootouders) of in **neergaande** lijn (kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen).
- De zijlijn is de opvolging van personen die niet van elkaar afstammen, maar die uit een gemeenschappelijke stamvader voortkomen: het betreft broers en zussen, neven en nichten, ooms en tantes, enz.

B. De graad van bloedverwantschap

De wet verdeelt de verschillende erfgenamen bijgevolg onder in vier orden of groepen. Maar dat betekent niet dat alle leden van deze groep daadwerkelijk uw vermogen gaan erven. **Enkel zij die, gezien hun graad van bloedverwantschap, het dichtst bij u staan, gaan hun deel van de nalatenschap ontvangen.**

De graad is de afstand die de ouders van elkaar scheidt: in dit geval de afstand die de overleden persoon scheidt van zijn/haar erfgena(a)m(en). In rechte lijn zijn er net zoveel graden als er generaties zijn tussen de erflater en de persoon die wordt opgeroepen voor zijn nalatenschap: zo situeert de zoon zich in de eerste graad ten opzichte van zijn vader, de kleinzoon in de tweede graad, enzovoort. In zijlijn dient het aantal personen te worden geteld dat de erflater scheidt van de persoon die wordt opgeroepen voor zijn nalatenschap, waarbij wordt teruggegaan naar de gemeenschappelijke afstammeling: vandaar dat een broer en een zus worden gescheiden door 2 graden, een oom en zijn neef door 3 graden en achterneven door 4 graden.

Tot welke graad van bloedverwantschap kan men erven?

Behalve in geval van plaatsvervulling, kunnen de zijverwanten niet erven na de vierde graad van bloedverwantschap.

Wordt de nalatenschap opgesplitst in gelijke delen?

In principe erft u voor gelijke delen en bij hoofd. Eén uitzondering: u kunt ook erven bij staken in geval van plaatsvervulling.

C. De plaatsvervulling

Om billijkheidsredenen laat de wet toe dat de erfgenaam die in een verdere graad van de erflater staat de nalatenschap kan genieten die anders zou zijn toegekomen aan zijn ouders, mochten deze eerder al niet overleden zijn. Hij plaatst zich dus op hetzelfde niveau als de erfgenamen die zich in een dichtere graad zouden bevinden als hijzelf. Het gaat om het mechanisme van de plaatsvervulling.

De plaatsvervulling speelt in het voordeel van uw directe afstammelingen, inclusief de natuurlijke en geadopteerde kinderen, en dit tot in het oneindige. Ze is eveneens van toepassing op de afstammelingen van uw broers en zussen of van uw ooms en tantes, tot in het oneindige. Anderzijds bestaat het systeem van plaatsvervulling niet in de opgaande lijn.

Wat is een plaatsvervulling 'bij staken'?

De erfgenamen bij plaatsvervulling vormen een 'staak'. Als er meer dan één erfgenaam bestaat om de plaats van een vooroverledene in te nemen, ontvangen deze erfgenamen samen het deel dat toekomt aan de vertegenwoordigde (verdeling bij staak) en wordt dit vervolgens onderling onder hen verdeeld (verdeling bij hoofd).

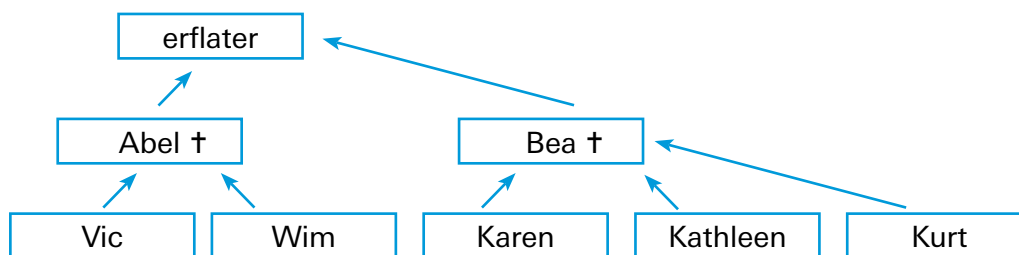
In welke gevallen is de plaatsvervulling onmogelijk?

De erfgerechtigde persoon moet in principe eerder overleden zijn. Heeft de erfgerechtigde persoon de nalatenschap echter geweigerd, of werd hij als onwaardig beschouwd, dan is sinds kort toch plaatsvervulling mogelijk.

Voorbeeld: Twee vooroverleden kinderen en vijf kleinkinderen

Laat ons veronderstellen dat u twee kinderen hebt, Abel en Bea, die op het ogenblik van uw overlijden zelf reeds overleden zijn. Abel had twee zonen, Vic en Wim, terwijl Bea drie kinderen had, Karen, Kathleen en Kurt. Vic en Wim erven samen de helft van uw nalatenschap, namelijk het deel dat toeviel aan hun vader Abel: elk van hen erft dus een kwart. Karen, Kathleen en Kurt erven de andere helft, namelijk het deel dat toeviel aan hun moeder Bea: elk kind erft bijgevolg een zesde.

Hoewel Vic, Wim, Karen, Kathleen en Kurt dezelfde graad van bloedverwantschap hebben ten aanzien van u, erven ze bijgevolg een verschillend aandeel. In geval een van uw erfgenamen zijn deel zou weigeren, zal dit deel uitsluitend ten goede komen van de erfgenamen van zijn staak, krachtens het systeem van de plaatsvervulling. Indien Wim geen afstammelingen heeft en bijvoorbeeld zijn deel van de nalatenschap weigert, zal zijn broer Vic de helft van de nalatenschap erven.

Twee essentiële voorwaarden om te kunnen erven

1. U moet bestaan

Om te kunnen erven moet een persoon beschikken over de juridische bekwaamheid, die enkel mogelijk is wanneer hij bestaat. De nog niet verwekte 'personen' kunnen bijgevolg niet erven. Daarentegen, de reeds verwekte maar nog niet geboren kinderen, worden beschouwd als gelijke van reeds geboren kinderen, op voorwaarde dat ze 'levend en levensvatbaar' ter wereld komen.

2. U mag niet onwaardig zijn

De erfgenaam die – omwille van een door de wet bepaalde reden – het niet verdient om te erven, is onwaardig en is bijgevolg uitgesloten uit de nalatenschap.

D. Kloving

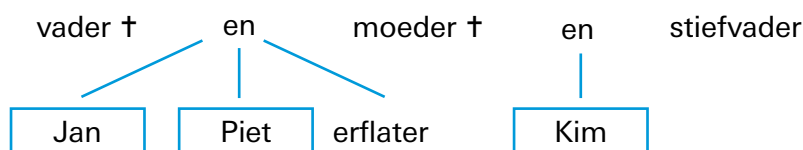
In de veronderstelling dat u geen kinderen hebt, en ook geen (half)broers of (half)zussen, wordt uw nalatenschap in twee gelijke delen verdeeld (of 'gekloofd'), waarvan een deel gaat naar de bloedverwanten van de vaderlijke lijn en het andere deel naar de bloedverwanten van de moederlijke lijn. **De kloving vindt zowel in rechte opgaande lijn als in zijlijn plaats, maar nooit in rechte afgaande lijn. In elke tak valt de nalatenschap toe aan de dichtst bij u staande erfgenamen op basis van de regels van de orde en van de graad van bloedverwantschap (zie hoger).**

Ook kloving bij halfbroers en halfzussen!

Er bestaat een kloving in de tweede orde voor halfbroers en halfzussen, waardoor de derde en vierde orden uitgesloten worden. De nalatenschap wordt in dat geval in een vaderlijke en een moederlijke lijn gesplitst. De volle broers en zussen erven in beide lijnen.

Voorbeeld: u laat twee broers en een halfzus na

U laat uw tegoeden na aan Jan en Piet, uw twee volle broers, en aan Kim, uw enige halfzus. Uw vader en moeder zijn reeds overleden. Bijgevolg moet worden overgegaan tot een kloving. De eerste helft – het gemeenschappelijke gedeelte van de moederlijke lijn – wordt verdeeld in drie gelijke delen, die bestemd zijn voor Jan, Piet en Kim, die alle drie dezelfde moeder hebben als uzelf. Elk van hen ontvangt bijgevolg $2/12$. De andere helft, van de vaderlijke lijn, zal verdeeld worden tussen Jan en Piet, aangezien enkel zij dezelfde vader hebben. Elk van hen zal bijgevolg $3/12$ erven. In totaal erven Jan en Piet dus elk $5/12$, terwijl Kim $2/12$ erft.

E. De langstlevende echtgenoot / wettelijk samenwonende

Hoewel uw echtgeno(o)t(e) geen bloedverwant is, erft hij van u, zelfs indien u afstammelingen uit een vorig huwelijk nalaat. Daarbij sluit de langstlevende echtgenoot de andere erfgenamen niet uit, maar wordt hij beschouwd als een van hen. Ook de wettelijk samenwonende geniet bepaalde rechten.

Verschillende scenario's zijn mogelijk:

1. De langstlevende echtgenoot + de afstammelingen

In dit geval krijgt uw echtgenoot het vruchtgebruik van al uw tegoeden en erven uw kinderen enkel de blote eigendom.

2. De langstlevende echtgenoot + de andere erfgenamen dan de afstammelingen

De successieregels hangen af van het huwelijkscontract.

- U bent gehuwd volgens het stelsel van wettelijke gemeenschap. U laat geen afstammelingen na, maar enkel afstammelingen en/of bloedverwanten in zijlijn, alsook uw echtgenoot.

In dit geval krijgt uw echtgenoot:

- de volle eigendom van het deel dat u bezit in het gemeenschappelijke vermogen van de echtgenoten;
 - en het vruchtgebruik van uw eigen tegoeden, waarbij de blote eigendom van deze goederen naar uw wettelijke erfgenamen gaat.
- U bent gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen. Uw echtgenoot kan enkel het vruchtgebruik krijgen, aangezien er geen gemeenschappelijk vermogen bestaat.

3. De langstlevende echtgenoot is de enige erfgenaam

Wanneer u geen andere erfgenamen hebt dan uw echtgenoot, krijgt deze de volle eigendom van uw volledige nalatenschap.

4. En de langstlevende wettelijk samenwonende?

De langstlevende wettelijk samenwonende krijgt het vruchtgebruik van de gemeenschappelijke woning, net zoals de langstlevende gehuwde echtgenoot. Dit recht kan hem evenwel ontzegd worden bij testament (in tegenstelling tot de langstlevende gehuwde echtgenoot) of door eerdere schenkingen. Opdat hij een recht op vruchtgebruik voor de andere tegoeden kan genieten (bijvoorbeeld, een tweede woning of effecten), dient eveneens een testament te worden opgesteld, dit keer ten gunste van hem.

EEN WOORDJE UITLEG

Hoe werkt het vruchtgebruik?

Volgens het Burgerlijk Wetboek is vruchtgebruik "het recht om van een zaak waarvan een ander de eigendom heeft, het genot te hebben, zoals de eigenaar zelf, maar onder verplichting om de zaak zelf in stand te houden". De vruchtgebruiker plukt dus de vruchten van de tegoeden die bezwaard zijn onder een vruchtgebruik (huurgelden van een onroerend goed, intresten en dividenden van roerende waarden). Wanneer de vruchtgebruiker een natuurlijke persoon is, loopt het vruchtgebruik in principe tot zijn overlijden.

De eigenaar van een tegoed waarvan het vruchtgebruik wordt toegekend aan een derde, wordt de **blote eigenaar** genoemd. Hij heeft de eigendom ervan in handen, maar geniet niet de rechten van genot en gebruik die verbonden zijn aan de volle eigendom.

Wat is de volle eigendom?

De volle eigendom of het eigendomsrecht 'pur sang' verleent aan de eigenaar de ruimere bevoegdheid om persoonlijk over een tegoed te beschikken. Hij kan ermee doen wat hem goed lijkt. Hij kan het goed overdragen aan een andere persoon of het zelfs ... vernietigen.

$$VE = VG + BE$$

Omzetting van het vruchtgebruik

Het erfrechtelijke vruchtgebruik neemt logischerwijs een einde bij het overlijden van de vruchtgebruiker, maar de wet voorziet ook andere wijzen van beëindiging. Zo kan de verhouding tussen vruchtgebruik en blote eigendom ook worden geannuleerd door het vruchtgebruik om te zetten in volle eigendom, in een som geld of in een rente.

- Bij omzetting in volle eigendom, zal de langstlevende het vruchtgebruik op bepaalde goederen aan de blote eigenaar afstaan in ruil voor de blote eigendom.
- Bij omzetting in een som geld wordt het vruchtgebruik op de geërfde goederen vervangen door een som geld ter waarde van het vruchtgebruik.
- Wanneer het vruchtgebruik wordt omgezet in een rente, zal de omvang van de rente afhangen van de waarde van het vruchtgebruik. De rente is geïndexeerd en moet gewaarborgd zijn.

Hoe moet het vruchtgebruik worden gewaardeerd?

Hoe u het vruchtgebruik bij omzetting moet waarderen, is niet bij wet geregeld. Wanneer de verschillende partijen niet tot een akkoord komen, zal de rechter het laatste woord hebben.

2. Reserve en beschikbaar deel

Het Belgische erfrecht laat u geen volledige vrijheid op het vlak van schenkingen of testamenten. Bepaalde naaste bloedverwanten ('reservataire erfgenamen') hebben recht op een minimaal deel van de nalatenschap, dat we ook de 'reserve' noemen. Wat overblijft na toewijzing van de reserve is het 'beschikbare deel'. U kunt hierover naar goeddunken beschikken bij schenking of bij testament.

Hoe berekent u de reserve en het beschikbare deel?

Met alle activa waarover u beschikt op het ogenblik van uw overlijden, alsook diegene die uw vermogen zonder enige tegenprestatie tijdens uw leven hebben verlaten, wordt rekening gehouden voor de berekening van de reserve en het beschikbaar deel. Alle schenkingen worden bijgevolg opgenomen in deze 'fictieve massa', ongeacht de vorm waarin deze gebeurd zijn.

Het belang van de reserve verschilt naargelang van de hoedanigheid van de erfgenamen.

1. **Indien u afstammelingen nalaat**, wordt de reserve als volgt onder hen verdeeld:

	Reserve	Samen	Beschikbaar deel
1 kind	1/2		1/2
2 kinderen	1/3	2/3	1/3
3 kinderen	1/4	3/4	1/4
4 kinderen en meer		3/4	1/4

Voor de berekening van de reserve en het beschikbare deel worden de kleinkinderen, die bij plaatsvervulling van hun ouders opkomen, slechts gerekend voor het kind waarvoor zij in uw nalatenschap de plaats innemen.

2. **Indien u ascendenten nalaat:** de ascendenten verliezen hun reserve indien de overledene zijn langstlevende echtgenoot / echtgenote met de ganse nalatenschap heeft begiftigd. Verder zal het beschikbaar deel variëren naargelang er zich ascendenten in één of beide lijnen bevinden.

Ascendenten in beide lijnen

Het beschikbaar deel is dan de helft (1/2). Elke ascendenten heeft nl. een reserve van één vierde (1/4).

Ascendenten in één lijn

Het beschikbaar deel is gelijk aan drie vierden (3/4). In deze lijn wordt de reserve van één vierde (1/4) toegekend aan de dichtstbijzijnde ascendent.

3. **Indien u een echtgenoot nalaat,** zal deze van een tweevoudige reserve genieten: de algemene of abstracte reserve (die overeenstemt met de helft van het vruchtgebruik op de goederen waaruit de nalatenschap is samengesteld) en de specifieke of concrete reserve (het volledige vruchtgebruik op de gezinswoning en de huisraad die zich daarin bevindt). Het vruchtgebruik van de gezinswoning en de huisraad blijft steeds het minimum, zelfs al vertegenwoordigt dit meer dan de helft van de nalatenschap. In bepaalde omstandigheden kan de langstlevende echtgenoot evenwel worden onterfd en zo de reserve, waarop hij normaal gezien recht heeft, verliezen.

LEXICON

Ab intestato-nalatenschap: de nalatenschap waarvoor geen testament werd opgesteld.

Erfgenaam: persoon die het vermogen van de erflater ontvangt.

Reservataire erfgenaam: de erfgenaam die van rechtswege het recht voorbehoudt op een quotiteit (deel) van de tegoeden die toebehoren aan de overledene. Er zijn drie soorten reservataire erfgenamen: afstammelingen, ouders (indien er geen afstammelingen zijn) en langstlevende echtgenoot.

Legataris: de begunstigde van een testament.

Legaat: het voorwerp van het testament of datgene wat de legataris ontvangt via een testament.

Fictieve massa: het geheel van tegoeden waarover de overledene beschikte op het ogenblik van zijn overlijden en de tegoeden die hij tijdens zijn leven heeft weggegeven, verminderd met de reeds bestaande schulden van de erflater en tevens de lasten die op de nalatenschap wegen, zoals bv. de begrafenis-kosten.

Beschikbaar deel (of quotiteit): het deel van de tegoeden die de erflater kan nalaten aan wie hij wenst.

Reserve (of gereserveerd deel): het minimale deel van de nalatenschap dat wettelijk wordt toegekend aan de reservataire erfgenamen.

Erflater: de overleden persoon, wiens vermogen naar anderen overgaat.

3. Hoe uw nalatenschap optimaliseren?

Voorwoord

Tot nog toe hebben we de wettelijke regels bestudeerd voor het geval u tijdens uw leven geen initiatief hebt genomen om het lot van uw vermogen na uw overlijden te regelen. Het testament en de schenking zijn twee belangrijke instrumenten van de successieplanning: ze bieden u de mogelijkheid uw goederen (geheel of gedeeltelijk) zonder betaling of enige prestatie aan een bepaalde persoon te geven binnen de limieten zoals die bepaald worden door het Belgische erfrechtsrecht. Indien u voor de testamentformule kiest, zal uw vermogen op het ogenblik van uw overlijden overgaan naar de begunstigde van uw keuze. Bij een schenking gebeurt de overdracht tijdens uw leven.

Sinds begin 2012 is het Belgische fiscale landschap grondig gewijzigd. Op het vlak van successie maakt de nieuwe antimisbruikbepaling, die op 1 juni 2012 van kracht is geworden, de juridische daad of alle juridische daden die een 'fiscaal misbruik' vormen voortaan niet-tegenwerpbaar ten aanzien van de belastingadministratie. In geval er een vermoeden van een fiscaal misbruik bestaat, is het van essentieel belang om te kunnen bewijzen dat de transacties meer omwille van privéredenen dan om fiscale redenen werden uitgevoerd.

Zelfs wanneer de nieuwe antimisbruikbepaling bijvoorbeeld schijnbaar niet van toepassing is op een handgift of een niet-geregistreerde bankgift, dienen toch alle gepaste maatregelen te worden genomen voor de overdracht van uw vermogen, waarbij u advies dient in te winnen bij een specialist.

Binnen een context van steeds grotere fiscale druk is het nauwelijks verbazingwekkend dat sommigen hieraan proberen te ontsnappen, met name door alle of een deel van de activa uit een nalatenschap voor de fiscus te verhullen. In dit geval gaat het evenwel om belastingfraude. Hij die zich er schuldig aan maakt, schendt de wet en stelt zich bloot aan zware financiële en strafrechtelijke boetes. Daarentegen bestaan er verschillende, volkomen wettelijke manieren om de last van de successie- en schenkingsrechten te verlichten. Dit vereist een voorafgaande planning, maar belet de fiscus om een groot deel van uw nalatenschap weg te kapen. Nadat we kort de concepten 'reserve' en 'beschikbaar deel' hebben behandeld, bekijken we enkele van de wettelijke technieken inzake successieplanning die het mogelijk maken uw nalatenschapfactuur aanzienlijk te verlichten.

EEN WOORDJE UITLEG

Testament of schenking?

- Een testament wordt altijd eenzijdig opgesteld, terwijl de schenking tot stand komt met de toestemming van beide partijen.
- Het is altijd mogelijk een testament te herroepen, terwijl een schenking in beginsel onherroepelijk is.
- De registratierechten in geval van een schenking en de successierechten in geval van een testament verschillen gevoelig. Voor meer informatie over de geldende tarieven in de drie Gewesten, kunt u de brochure "Wegwijs in schenkingen en nalatenschappen" raadplegen, gepubliceerd door de FOD Financiën (editie 2012). Deze brochure kan worden gedownload via <http://koba.minfin.fgov.be/commande/pdf/brochure-schenkingen-nieuw-2012.pdf>. Aarzel ook niet om hierover bij ons informatie in te winnen.

7 wettelijke technieken om de fiscale factuur te verlichten

Sommige van de hieronder voorgestelde manieren zijn relatief eenvoudig, andere zijn technisch gezien complexer. Aan de hand van uw persoonlijke of gezinssituatie dient te worden onderzocht welke wettelijke middelen het mogelijk maken uw successie zo goed mogelijk te optimaliseren. Uw persoonlijke adviseur kan u begeleiden bij de keuze van de meest geschikte oplossing. Een goede successieplanning begint altijd bij goede informatie en onpartijdig advies.

1. Voeg een keuzebeding toe aan uw huwelijkscontract

Mensen vergeten vaak dat het huwelijkscontract een zeer efficiënt instrument is om aan successieplanning te doen. Het huwelijkscontract dat u jaren geleden sloot, is misschien niet meer aangepast aan de huidige omstandigheden. Heel wat huwelijkscontracten bevatten nog de 'langstleeft-al-heeft'-clausule, waarbij de volledige gemeenschap in geval van overlijden toekomt aan de langstlevende echtgenoot. Deze clausule is vandaag de dag overbodig geworden, temeer omdat er een duur fiscaal prijskaartje aan vasthangt: indien u overlijdt, zal uw echtgenoot successierechten verschuldigd zijn op alles wat de waarde van de helft van de gemeenschap overschrijdt. Wanneer de langstlevende echtgenoot op zijn beurt overlijdt, zullen uw kinderen opnieuw successierechten moeten betalen op dit deel van het vermogen. Vandaar dat het interessant kan zijn om deze clausule te vervangen door een keuzebeding.

Het keuzebeding biedt de langstlevende echtgenoot verschillende opties: de hele gemeenschap in volle eigendom opeisen, alleen bepaalde onroerende goederen, sommige delen in volle eigendom en andere in vruchtgebruik, enz. Tal van combinaties zijn mogelijk maar ze moeten wel opgesomd worden in het huwelijkscontract. Bij het overlijden van de eerststervende zal de langstlevende beslissen welke optie hij kiest. Een keuzebeding combineert juridische bescherming van de langstlevende met fiscale optimalisatie.

Een langst-leeft-al-heeft clausule vervangen door een keuzebeding gebeurt bij de notaris via een kleine wijziging aan het huwelijkscontract.

2. De inbreng in de gemeenschap van een eigen onroerende goed

Laten we veronderstellen dat u gehuwd bent volgens het wettelijk stelsel en dat u al een onroerend goed bezat van voor het huwelijk. Indien u eerst overlijdt, valt het onroerend goed helemaal in de nalatenschap en moeten uw erfgenamen successierechten betalen op de volledige waarde van het goed. Een oplossing kan zijn dat u vooraf het eigen onroerend goed inbrengt in de gemeenschap van goederen. De inbreng van een onroerend goed in de gemeenschap is onderworpen aan een vast registratierecht van 25 euro. In dit geval zal, op het ogenblik van uw overlijden, slechts de helft van de nalatenschap in de gemeenschap vallen en zullen er bijgevolg minder successierechten betaald moeten worden.

3. Schenking voor een Belgische notaris

Het wegschenken van een deel van uw bezittingen tijdens het leven is een van de mogelijkheden die u hebt om de fiscale aanslag op uw vermogen te verlichten en zo te vermijden dat deze in de hoogste tariefschijven van de successierechten valt. Afhankelijk van het Gewest en van de lijn van bloedverwantschap tussen de schenker (hij die schenkt) en de ontvanger (hij die de schenking krijgt), schommelen de tarieven die van toepassing zijn op schenkingen van roerende goederen (geld, effecten, kunstvoorwerpen, juwelen, enz.), behoudens uitzonderingen, tussen 3% en 7,7%. In geval van een schenking van een onroerend goed, zijn de tarieven hoger (in sommige gevallen, naar aanleiding van de regionale wetgevende wijzigingen, gebeurt het zelfs dat de successierechten voordeliger zijn dan de registratierechten voor de schenkingsakte) en gaat de transactie bovendien gepaard met diverse kosten. Onder bepaalde voorwaarden is er in het Brusselse en het Waalse Gewest wel een verminderd tarief van toepassing op de schenking van de gezinswoning.

Een van de nadelen van een schenking is dat ze in principe onherroepelijk is. U zou kunnen aarzelen om tijdens uw leven een deel van uw vermogen weg te schenken, uit vrees dat u in financiële problemen zou komen. In dit geval kunt u lasten en voorwaarden koppelen aan uw schenking zodat u er in zekere mate de controle over kunt behouden en eventueel ook de inkomsten. Zo is het mogelijk dat enkel de blote eigendom wordt geschonken en dat het vruchtgebruik wordt behouden, zodat u bijvoorbeeld kunt blijven genieten van de coupons en dividenden.

Een ander voordeel van een schenking voor een notaris is dat de notariële akte een grote bewijskracht heeft, waardoor de risico's op latere betwistingen zeer sterk worden verminderd. Maar een van de grootste troeven is dat een overlijden, zelfs binnen de drie jaar, geen enkele impact meer zal hebben op de successierechten.

4. Vastgoed schenken in schijven met tussenpozen van 3 jaar

Het opsplitsen van uw vastgoedpatrimonium in verschillende delen en het vervolgens in verschillende schijven wegschenken is een interessant alternatief. Stel dat u eigenaar bent van een gebouw met vier appartementen. U kunt dit gebouw opdelen in vier appartementen – u moet dan wel via een notaris een basisakte laten opmaken – en elk van de appartementen apart wegschenken. Als u telkens drie jaar tussen elke schenking laat, zal u dat een aanzienlijke belastingbesparing opleveren. In dat geval speelt de regel van het progressievoorbehoud immers niet. Met andere woorden, door drie jaar te wachten tussen elke schenking, vermijdt u dat de waarde van de geschonken goederen bij de volgende schenking bijgeteld wordt om het toepasselijke tarief te bepalen.

5. Een schenking doen voor een buitenlandse notaris

Een techniek om de voordelen van de bankgift (geen verplicht verschuldigde schenkingsrechten) te combineren met de voordelen van een schenking via notaris (grote bewijskracht) is de schenking via een buitenlandse notaris. Dit type van schenking moet dan wel gebeuren in een land waar geen schenkingsrechten verschuldigd zijn door niet-residenten. Dit is onder andere het geval in Nederland. Het is interessant om te weten dat er in de buitenlandse notariële akte bepaalde voorwaarden gekoppeld kunnen worden aan de schenking (bijvoorbeeld een voorbehoud van vruchtgebruik).

Het nadeel is dat er ook weer successierechten betaald moeten worden als de schenker binnen de drie jaar na de schenking overlijdt. De buitenlandse schenkingsakte kan ook in België spontaan ter registratie worden aangeboden als de gezondheidstoestand van de schenker plots zou verslechteren, bijvoorbeeld. Wie het zekere voor het onzekere wil nemen en zich ook tegen een plots overlijden wil indekken, kan een tijdelijke overlijdensverzekering afsluiten.

6. Kies voor een bankgift

De bankgift is een variant op de handgift. In dit geval overhandigt u de geschonken goederen niet persoonlijk aan de begiftigde, maar gebruikt u een bankoverschrijving. De gift kan zowel betrekking hebben op een som geld als op effecten. Net als bij de handgift zijn er geen schenkingsrechten verplicht verschuldigd. Bovendien zijn er geen successierechten verschuldigd, op voorwaarde dat u nog drie jaar blijft leven na de schenking.

Er bestaan verschillende mogelijkheden om deze risicovolle driejaarsperiode te overbruggen:

- u kunt een tijdelijke overlijdensverzekering afsluiten (de hoogte van de verzekeringspremie hangt af van uw leeftijd);
- in geval van ziekte binnen de drie jaar, kunt u de bankgift alsnog laten registreren bij een registratiekantoor naar keuze. In dat geval betaalt u tussen 3% en 7,7% (zie hierboven) registratierechten. Een overlijden kort nadien zal dan geen enkele impact meer hebben op de successierechten. Het voorgaande biedt u echter geen oplossing in geval van een plots overlijden.

Het wordt aangeraden om voor bewijsstukken van de schenking te zorgen door een aangetekende brief te verzenden. Bovendien moet men vermijden op de bankoverschrijving als mededeling 'schenking' te vermelden, omdat hierdoor de bankgift ongeldig wordt. Ook al is de bankgift schijnbaar eenvoudig, het is in uw belang om u te laten begeleiden door deskundigen, bijvoorbeeld door een beroep te doen op uw adviseur bij Deutsche Bank.

7. Richt een burgerlijke maatschap op

U wilt graag een deel van uw vermogen aan uw kinderen schenken om de successierechten te vermijden, maar u wilt ook nog graag de inkomsten ontvangen uit dat vermogen en de controle erover behouden? Dat kan door de oprichting van een burgerlijke maatschap naar gemeen recht.

Stel dat u tijdens uw leven een aanzienlijke effectenportefeuille hebt opgebouwd. U wilt vermijden dat uw kinderen daar later hoge successierechten op moeten betalen. Maar tegelijk wilt u blijven genieten van de dividenden en coupons en wilt u ook een zekere controle alsook het beheer van uw beleggingen behouden. In dat geval kan de burgerlijke maatschap naar gemeen recht een geschikte oplossing voor u zijn.

Het betreft een contractueel georganiseerde onverdeeldheid die fiscaal volledig transparant is. U richt, samen met uw echtgeno(o)t(e) en uw kinderen, een burgerlijke maatschap naar gemeen recht op en brengt uw effectenportefeuille daarin onder. In de statuten van de vennootschap wordt u aangeduid als statutair zaakvoerder waardoor u de touwtjes levenslang in handen blijft houden. In ruil voor uw inbreng ontvangt u deelbewijzen van de maatschap. U schenkt vervolgens de meerderheid van deze deelbewijzen in blote eigendom aan uw kinderen. Doordat u de vruchtgebruiker bent van de deelbewijzen zult u jaarlijks de inkomsten van de burgerlijke maatschap ontvangen op basis van de deelbewijzen die u bezit. Als u overlijdt, dooft dit vruchtgebruik uit en worden uw kinderen volle eigenaar van de geschonken deelbewijzen. In de praktijk zien we dat de burgerlijke maatschap naar gemeen recht na het overlijden van de langstlevende echtgenoot meestal wordt ontbonden en dat de effectenportefeuille die in de vennootschap werd ingebracht zonder successierechten te betalen naar de kinderen overgaat.

Samenvattende tabel

	Graad van complexiteit	Voordelen	Nadelen	Kosten	Tussenpersonen
Keuzebeding huwelijkscontract	Eenvoudig	Meerdere opties mogelijk voor de langstlevende echtgenoot op het ogenblik van overlijden + de fiscale last van de toekenning beperken	Geen	Kosten voor de notariële akte en erelonen van de notaris (geval per geval te bekijken)	Notaris
Inbreng in de gemeenschap van goederen	Eenvoudig	De helft van de ingebrachte goederen vallen in de nalatenschap		Vast registratierecht (25 euro) en erelonen van de notaris	Notaris
Schenking Belgische notaris	Middelmatig	Grote bewijskracht. Verminderde tarieven mogelijk voor schenking van roerende waarden (3 Gewesten) en gezinswoning (Waals en Brussels Gewest)	Onherroepbaarheid Controleverlies (en bijgevolg verlies van inkomsten)	Variabele registratierechten afhankelijk van de geschonken goederen en het Gewest + erelonen van de notaris	Notaris
Schenking vastgoed in schijven	Middelmatig	De waarde van de geschonken schijven is niet cumulatief (verminderde impact van de progressiviteit van de rechten)	Periode van 3 jaar vereist tussen elke schenking (evolutie van de waarde van het geschonken onroerend goed)	Lagere registratierechten (lagere schijven) + erelonen van de notaris	Notaris
Schenking voor een buitenlandse notaris	Middelmatig	Combineert de voordelen van de bankgift (fiscale aspecten) en van de notariële schenking (bewijskracht)	Te betalen successierechten indien overlijden binnen de 3 jaar → spontaan laten registreren in België of tijdelijke overlijdensverzekering	Erelonen van de buitenlandse notaris	- Buitenlandse notaris - Bankier
Bankgift	Laag	Geen enkel schenkings- of successierecht behalve bij overlijden binnen de 3 jaar (enkel van toepassing op roerende waarden)	Te betalen successierechten indien overlijden binnen de 3 jaar → spontaan laten registreren in België of tijdelijke overlijdensverzekering	Geen (behalve bij onderschrijven van tijdelijke overlijdensverzekering)	Bankier
Burgerlijke maatschap	Hoog	Behoud van de controle over het beheer Innen van roerende inkomsten	Streng opvolging (algemene vergadering, ...)	Oprichtingskosten van de vennootschap en erelonen van de notaris	- Bankier - Advocaat - Notaris

4. Deutsche Bank begeleidt u bij uw successieplanning

De fiscale omstandigheden, en in het bijzonder de nieuwe antimisbruikbepalingen die op 1 juni 2012 van kracht zijn geworden, verbieden geenszins de invoering van een successieplanning maar maken het noodzakelijk om hierover grondig na te denken. Door tijdig na te denken over uw successie, houdt u uw vermogen in stand, dat vaak het resultaat is van een leven lang werken, of een familie-erfenis die van generatie op generatie wordt beschermd. Het betekent dat uw kinderen of andere erfgenamen de beste kansen worden geboden om hun eigen toekomst op te bouwen. Maar het betekent ook uw echtgeno(o)t(e) beschermen tegen de wisselvalligheden van het bestaan.

Oplossingen die beantwoorden aan uw belangen en die van uw erfgenamen.

Een geslaagde successieplanning vraagt een beetje tijd en veel expertise. Zelfs voor technieken die eenvoudig lijken, zoals de bankgift of de oprichting van een vennootschap naar gemeen recht, is wel-doordacht advies nodig. Improviseer niet als 'professioneel planner'. U kunt immers een beroep doen op adviseurs en specialisten op dit vlak.

Dankzij de expertise van de medewerkers van Deutsche Bank, waarvan de meesten over een diploma van Adviseur vermogensplanning van de Antwerp Management School beschikken, kunnen we u begeleiden bij de planning van uw nalatenschap en u oplossingen op maat voorstellen die perfect zijn aangepast aan uw persoonlijke en gezinssituatie. In bepaalde, meer complexe situaties, doen we een beroep op de diensten en adviezen van advocaten met wie Deutsche Bank regelmatig samenwerkt.

Meer weten ?

- Surf naar www.deutschebank.be/successie
- Maak een afspraak: 078 156 160

